

IMPACTUL NOILOR TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE ASUPRA GÂNDIRII, CUNOAȘTERII ȘI COMUNICĂRII

L. Ungureanu

Universitatea Tehnică a Moldovei,

INTRODUCERE

Despre societatea actuală se spune că este una informațională, atribuirea acestui calificativ fiind tributară implantării noilor tehnologii informaționale și comunicaționale (NTIC).

Acestea din urmă constituie un ansamblu vag, eteroclit și evolutiv, ce condiționează revoluționarea stării lucrurilor în domeniul cunoașterii, reprezentării și gestionării cunoștințelor și, implicit, în caracterul comunicării interpersonale în ansamblu.

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ / COMUNICAȚIONALĂ ȘI TEHNOCOMUNICAREA

Prin societate informațională trebuie să înțelegem « societatea în care fiecare cetățean are posibilități practice de a accede la totalitatea informațiilor publice existente pe plan mondial ». [1] Calea de a realiza o astfel de societate pare a fi internetizarea (conectarea la Internet) resurselor informaționale ale lumii.

Societatea informațională devine, din start, una comunicațională, ideea de societate comunicațională fiind fondată pe faptul că în societatea actuală semnificațiile nu sunt oferite sau impuse, precum odinioară, de către instituțiile purtătoare de tradiții (Biserica, Armata, Statul, Familia). Astăzi toate semnificațiile urmează a fi construite prin intermediul comunicării între diferiți actori sociali. Există chiar și o ideologie a comunicării, adică o formă de gândire intuitivă împărtășită de toți și conținând principii de genul « Totul este comunicare și comunicarea trebuie să ne salveze » ; « Dacă lucrurile nu merg bine, este din cauza că nu au fost comunicate ». [2] Această ideologie lansează, după cum e lesne de înțeles, o nouă viziune asupra lumii fondată pe transparență, participare comună (interactivitate) și cunoaștere, în egală măsură, a lucrurilor din partea întregii comunități.

În ce mod se realizează comunicarea în societatea actuală, supranumită societate informațională sau comunicațională ? Observăm că

ea se efectuează preponderent cu ajutorul mașinilor de comunicat. În consecință, comunicarea devine **tehnocomunicare** : comunicare telefonică, schimb de curier electronic, teleconferință, videoconferință / audioconferință, cursuri în tele-amfiteatru, etc.

Pentru a analiza, în continuare, caracterul acestei tehnocomunicări este necesar să amintim cum se prezintă, în general, comunicarea umană. Ea pare a fi bidimensională, reprezentând un sistem compus din două forme inseparabile : comunicarea **rațională** (conținutul) și comunicarea **relațională** (forma). [3]

Comunicarea rațională, la rândul ei, se efectuează cu ajutorul așaziselor **semnale digitale**, adică cuvintele, care pot fi înțelese în baza unui cod precis. Comunicarea digitală este, așadar, în strânsă dependență de conștiință și de explicit.

Mijloacele de realizare a comunicării relaționale sunt **semnalele analogice**, prin care trebuie să înțelegem acțiunile individului și paralimbajul : gesturile, mimicile, atitudinile, intonațiile. Se crede că comunicarea relațională se derulează înafara inteligenței și a voinței. Ea funcționează în baza experienței totale, intuitive și inexprimabile. Analizele efectuate de-a lungul timpului au arătat că orice comunicare rațională (digitală) se sprijină pe comunicarea relațională (analogică) dintre oameni. Istoria ne-a demonstrat, în repetate rânduri, că relația este originea celor mai multe conflicte umane.

În societatea modernă modificarea naturii muncii și a odihnei este incontestabilă, iar noțiunile de timp și spațiu inerente acestora în virtutea tradiției, sunt puternic bulversate. Relația individului cu scrisul, cititul, gândirea și vorbirea este și ea bulversată, fapt ce antrenează modificări substanțiale în procesul de instruire, în caracterul schimburilor personale și profesionale, în munca științifică, în modul de a acționa al autorităților în exercițiu.

Comunicarea în sine (conținutul, forma, modalitățile de exprimare) este în totalitate afectată, afectând și ea, la rândul său, cultura și tradițiile, care îi sunt asociate. Aceste importante transformări sociale deschid perspectiva unor noi cercetări în domeniu.

METAMORFOZA ORGANIZĂRII CUNOAȘTERII ȘI GESTIONĂRII CUNOȘTIȚELOR

Cum se manifestă, în cadrul societății informaționale, procesul cunoașterii și cum se efectuează gestionarea cunoștințelor?

Pentru a amorsa tratarea acestui subiect trebuie să evocăm rolul **obiectelor tehnologice** în dezvoltarea noastră intelectuală. Se știe că orice obiect tehnologic (automobilul, avionul, televizorul, calculatorul, etc.) dezlănțuie, odată cu apariția sa, pasiuni și antrenează viziuni noi asupra lumii și cunoașterii în ansamblu.

Noul obiect tehnologic de prim interes pentru noi în cadrul prezentului studiu, calculatorul, împreună cu științele informaticii au deschis perspective noi în planul cunoașterii, antrenând metamorfoza gândirii, exprimării și condiționând o modificare revoluționară a sistemului de gestionare a cunoștințelor.

Printre tehnologiile intelectuale derivate din posibilitățile informaticii se numără **ideografia** – un sistem de fixare a dinamicii gândirii, elaborat de ingineria informatică de animație. Acesta permite înscrierea ideilor prin intermediul jocurilor grafice dinamice, consolidând prin aceasta ideea gândirii vizualizate. Procesul expunerii cunoștințelor pierde astfel caracterul său unidimensional, exprimat exclusiv prin cuvinte în cadrul discursului. Apar interferențe între cuvinte și enunțuri figurative, animate, relaționale, etc. Putem vorbi aici despre multidimensionalitatea formelor cognitive.

Informatica a mărit puterea științelor ingineresti, atribuindu-i noi metodologii de investigare : studierea, pe calea **modelizării matematice**, a fenomenelor inaccesibile experienței umane, verificarea ipotezelor, studierea parametrilor, simularea evoluției sistemelor complexe, etc. Era modelizării numerice generalizate stabilește o nouă relație cu lumea înconjurătoare, relație marcată de virtual. De altfel, limitele predictive ale modelizării numerice sunt incontestabile. E suficient să amintim despre utilizarea acesteia în beneficiul meteorologiei, demografiei, economiei, etc.

Cu ajutorul calculatorului, **limbajul imaginii** a avansat considerabil. Prin noile sale aplicații, acesta a devenit un adevărat amplificator al inteligenței, antrenând dezvoltarea gândirii intuitive. Realizarea imaginilor în trei dimensiuni contribuie, bunăoară, la o mai bună cunoaștere, aliind rațiunea deductivă și imaginația.

Posibilitatea manipulării informației sub formă de imagini, text, video, muzică nu este doar

dotarea cu o formă eterogenă de limbaj, ci constituie intrarea într-un univers unde omul adaugă la binomul natură și tehnică dimensiunea de *realitate virtuală*.

O altă manifestare a metamorfozei procesului de cunoaștere constă în perspectiva **navigării** la consultarea **hypertextelor**. Știm cu toții că interesul unei lecturi se fondează pe raportul dintre caracterul său generalizator, efectul condensator și concizia formulării. Se pare că hypertextul, prin structura și posibilitățile sale tehnice, răspunde acestor puncte de interes. Crearea sa a fost determinată de principiul funcționării prin asociație a gândirii umane : aceasta sare de la o reprezentare la alta în cadrul unei rețele ramificate. Urmând acestei intuiții, hypertextele prezintă niște itemi informaționali care nu sunt legați în mod linear, ci fiecare are, în mod reticular, propriile ramificații astfel încât a naviga într-un hypertext înseamnă, de fapt, a desena un parcurs într-o rețea foarte complicată. Legăturile de hypertext au permis dezvoltarea interactivității între datele conținute în calculatoare și utilizatorii acestor calculatoare.

Dorița unei interpretări imediate și a unei pluralități, recurgerea la intuiția mentalo-vizuală, multiplicitatea interacțiunilor ne determină, în mod legitim, să recurgem la NTIC, acestea oferindu-ne și o perspectivă originală de gestionare a cunoștințelor. Așadar, noul mod de organizare a acestora, bazat pe posibilitățile deschise de informatică, poartă numele de **cosmopedie**, termen care își trage originea din grecescul *kosmos*, cu sensul de „ordine”. Cosmopedia imită natura gândirii umane și a principalelor ei particularități : evanescența, fluiditatea, multiplicitatea și viteza. [4]

Așadar, putem afirma că valoarea euristică a actualelor tehnologii intelectuale se manifestă grație echipamentelor, care permit procesarea gândului, interpretarea și fixarea acestuia în scopul producerii ulterioare a sensului.

PARTICULARITĂȚILE COMUNICĂRII ÎN SPAȚIUL NET

Vom analiza în continuare aspectul relațional al comunicării interpersonale în cadrul societății informaționale. În mod general, putem afirma că schimbările la distanță prin intermediul calculatoarelor și al rețelei complică aspectul relațional al comunicării. Internauții sunt cei care fac tentative de ameliorare a acesteia, găsind posibilitatea de a aduce, în comunicarea scrisă, vocea lor. Astfel, ei au inventat un cod relațional care, cu ajutorul unor semne codificate, numite **emoticonuri**, transmite informații menite să califice

unele stări, sentimente ale emițătorului. Astfel, :-) semnifică « eu zâmbesc » ; ☹ semnifică « eu dezaproab » ; / - X vrea să zică « eu nu spun nimic ». Trebuie să citim aceste simboluri cu înclinarea capului spre stânga. Emoticonurile sunt găsite pretutindeni în comunicațiile electronice și denotă emoții, sentimente, intenții. Ele constituie un exemplu de inovație și creativitate în domeniul expresiei paralingvistice.

De asemenea, un **cod informal de conduită** a fost creat în spațiul comunității Net. Unul din preceptele acestuia spune că a scrie cu litere capitale ar însemna a striga foarte puternic. Nu este deci recomandată scrierea, în cadrul comunicării interpersonale, cu litere capitale.

Onomatopeile sunt și ele răspândite în limbajul internaților. Ei folosesc asterixul pentru a desemna sunete ca „oftat” sau „geamăt”.

Socio-lingviștii observatori ai uzanțelor în comunicarea tehnologică constată transformări radicale ale **sociabilității** [5] Una din aceste transformări ține de pierderea **sentimentului identității**. Interfețele, programele cu care lucrăm ne obligă să abandonăm o parte din personalitatea noastră pentru a ne conforma unor coduri, reguli, proceduri de interactivitate. Nu ne mai putem poziționa drept noi-înșine în raport cu aceste interfețe, căci noile sisteme de comunicare permit actorilor schimburilor comunicaționale de a trece peste procedura identificării prealabile indispensabile, de altfel, în comunicarea tradițională după modelul „față în față”. Vorbirea anonimă devine, așadar, o formă obișnuită de comunicare în rețea, acest joc subminând însă identitatea individului printr-o multiplicare scăpată de sub control. Or, se știe că acordul dintre imaginar și real este important pentru ordonarea și autocontrolul vieții psihice. Identitatea sinelui nu poate fi păstrată fără sprijinul corpului, căci în absența acestuia nu poate fi făcută distincția dintre identitate și similaritate. Principiul corespondenței “un corp – o conștiință” face din cybernaut o entitate cu conștiință multiplă. Acesta poate avea tot atâtea conștiințe câte sit-uri vizitează. Altfel spus, practicile cyberculturale adâncesc prăpastia dintre conștiință și corp, generând divorțuri multiple între senzație și imaginație, organic și artefact, intelect și instinct.

Este, de asemenea, afectat și **simțul realității** prin pierderea, în cadrul tehnocomunicării, a prezenței fizice. Cultura cablată și navigarea în cyberspațiu a redus la minimum percepția propriului corp din cauza lipsei mișcării. Astfel, participantul la dialog la distanță devine un individ spectral ce nu-și mai resimte prezența corporală a angajării

minimale într-o conversație normală. Internautul este, în schimb, liber să-și confecționeze orice imagine corporală, orice vârstă sau aspect.

În planul **moralității** se constată că tehnocomunicarea generează pierderea referințelor esențiale la lege și moralitate. Elidarea unei părți din personalitate, așa cum am arătat mai sus, permite stabilirea unor legături facilitate. Lipsa de poziționare și ocultarea regulilor sociale permit dorințelor de a se exprima. Un exemplu în acest sens ar fi erotismul care a parazitat telecomunicația, dezvoltând imaginarul euforic.

Tehnocomunicarea produce **reconfigurarea** însăși a **individualității** : omul integrat în rețea își asumă dubla funcție de emițător și receptor. Rezultă că interactivitatea este acel mecanism prin care individualitatea se transformă, devenind instabilă, multiplă și difuză. Anterior omul nu era decât un receptor disciplinat, care se confrunta cu un mesaj încapsulat, pe care-l putea accepta sau respinge (o carte, o emisiune televizată, etc.) Astfel, existau mult mai puțini emițători, aceștia fiind autori omologați, investiți cu forța comunicațională. Astăzi lucrurile arată altfel : cel mai discret individ este somat să devină emițător măcar prin manipularea opțiunii, care să-i permită trecerea de la o configurație de semne la alta. Aceste manipulări impuse constrâng la un efort de redefinire continuă a eu-lui propriu.

Fenomenul tehnologii noi este, așadar, o caracteristică a epocii noastre. El mobilizează energiile în jurul unei noi credințe în forțele progresului, deși realitatea aduce în fiecare zi dovezi de relativizare a acestei credințe. Scopul nostru a fost să evocăm, prin acest studiu departe de a fi exhaustiv, modalitățile prin care societatea informațională reformează gândirea umană, generând o nouă viziune asupra cunoașterii și modificând substanțial caracterul comunicării interpersonale.

Bibliografie

1. **Lingafelter S.:**
http://sloth.wcug.wvu.edu/~sara/netspeak.html
2. **Breton P., Proulx S.** *L'explosion de la communication, La Découverte, Boréal, 1990, p.8.*
3. **Mucchielli A.** *Les sciences de l'information et de la communication, Hachette Livre, 1995, p.38-39.*
4. **Lévy P.** *L'intelligence collective. La Découverte, Paris, 1994.*
5. **Mihalache A.** *Imaginea virtuală a corpului uman. Art – hoc, nr. 15, martie 2001.*

Recomandat spre publicare: 14.03.2007